

La masia

(ALDC, IV, 740. La masia)

La 'casa de camp amb explotació agrària i cria de bestiar' coneix diversitat de significants. *Mas* (s. XI) prové del llat. tardà *MANSUM* 'lloc d'estada o residència', der. de *MANERE* 'habitar, estar-se' (der. *maset* 131, 134, 136-138, 142, 145, 151, 154, 165, 188; *masada* 130, 134, 139, 142) i ha format *masia* (s. XIV), amb el suf. *-ia*, mot peculiar del cat. (var. *masia de pagès* 27), que ha arribat a la llengua castellana; *masoveria* (s. XII) 51, 67 és der. de *masover* 'el que té cura d'un mas' (< llat. *MANSUARIUS*). *Casa de camp* (var. *casa de campo* 93) i *casa de pagès* (*casa* 83, 93 < *CASA* 'cabana', *pagès* < *PAGENSE* 'el que viu al pagus 'camp'; dim. *caseta* 100, 130, 136, 152, 156, 160, 182, *caseta de camp* 135, 147, 148) són formes perifràstiques descriptives com *casa de llauradors* 163, *casa rural* 189, *casa de l'hort* 170, *casa en campanya* 85. *Borda*, d'origen incert, sovint es refereix a un edifici on viuen els animals. *Possessió* (s. XIII) és un der. de *posseir* (< *POSSIDERE*) i de 'cosa posseïda' ha passat a 'masia'. *Lloc* (< *LOCU* 'lloc, indret'; dim. *lloquet* 77), a partir de 'petit nucli de població' (s. XIII). *Alqueria*, de l'ár. andalusí *ALQARÍYYAH* (< ár. cl. *QARYAH*), que significava 'poblet'. *Torre* (< *TURRE*) referit inicialment a una masia amb construcció de defensa. *Finca* (s. XIX) 74, 81, 84, 115, 178, 190 procedeix del cast., com *hisenda* 84 i *hacienda* 190 (< *FACIENDA* 'coses per fer', que

també ha donat en cat. *faena* 190). *Heretat* 182, 183, pres del llat. *HEREDITATE* 'herència'. *Cortal* 96 (< *CORTALE*, der. de *CORTE* 'corral, estable') designava un 'corral gran amb espai cobert'. *Cabana* 117, 120, 122, 123 (dim. *cabaneta* 119), del llat. tardà *CAPANNA* 'cabana', i *barraca* 168, d'origen obscur, es refereixen probablement a casetes de camp per a guardar-hi les eines o aixoplugar-s'hi. *Pallat* 11 deu ser una metonímia a partir de 'jaç de palla dins l'estable'. *Xalet* 165 és resposta inadequada (< fr. *chalet*).

Cronològicament *mas* és anterior a *masia*, ostensible per la documentació, la notable àrea actual i els supervivents en toponímia en dialectes que avui tenen un lexema diferent (per ex., a Mallorca, es *Mas Roig*, es *Maidéu*; *mas* i *masia* han perdut terreny a favor de *casa de pagès* en cat. central i de *casa de camp* en val.).

Geolingüísticament, *mas* presenta una notable extensió a tots els dialectes peninsulars, mentre que *masia* es concentra en la Catalunya central; a voltes *mas* es refereix al secà i *maset* a l'horta (154). Com a solucions pròpies, notem *borda* i *torre* en punts septentrionals i ponentins del cat. nord-occ. respectivament; *possessió* en mall., *lloc* en men. i *alqueria* en algunes localitats valencianes.

Són mots normatius *mas*, *masia*, *masoveria*, *casa de camp*, *alqueria*, *torre*, *borda*, des del *DG*₁, 1932.

